

SVENSKA INDUSTRIMINNESFÖRENINGEN

NYHETSREV DECEMBER 2010

Stripa gruva årets industriminne 2010

Svenska Industriminnesföreningen utsåg Stripa gruva, Örebro län, Lindesbergs kommun, till mottagare av utmärkelsen *Årets industriminne 2010*. Utmärkelsen överlämnades vid en högtid den 17 oktober 2010, samtidigt som Stripa gruvas nya besökscentrum invigdes.

Utmärkelsen Årets industriminne 2010 tilldelades Stripa gruva i Lindesbergs kommun. I samband med en välbesökt ceremoni på plats i Stripa i mitten av oktober överräckte Svenska Industriminnesföreningens ordförande Jan af Geijerstam den symboliska gjutjärnsskylten till eldsjälens och före detta museichefen Lars Hagström vid Lindesbergs Museum.

– Stripa uppfyller väl alla villkor för att prisas. Här handlar det om långsiktiga och nyskapande insatser, menade Geijerstam. Han fortsatte med att betona de ideella krafterna i arbetet.

– Utan föreningarna skulle svensk kulturminnesvård inte vara värd namnet. Det är där kärnan till bevarande och förmedlande finns.

Bland deltagarna vid ceremonin märktes bland annat landshövdingen i Örebro län, Ing-Marie Frebran, länsantikvarie Jonas Jansson, kommunal-

rådet Anders Larsson och gruvindustriarbetareförbundets förre ordförande Anders Stendalen.

Lars Hagström representerade vid mottagandet den ideella föreningen Larsbo kalk och Stripa gruvas vänner som har haft en ledande roll i bevarandet av anläggningen. Lars Hagström var den person som redan för mer än ett decennium sedan fick upp ögonen för den intressanta gruvmiljön vid Stripa och i rollen som museichef fick han en kväll ett samtal från dåvarande ägaren Karl-Eric Nord. ”Vi har tänkt lägga ner verksamheten i Stripa, är ni intresserade av att ta över den?” frågade han, säger Lars Hagström. En fråga som inte var alldeles självklar att besvara. Lindesbergs Museum och vänföreningen var i full färd med att bevara och restaurera tre schaktugnar för kalkbränning i den närbelägna anläggningen Larsbo kalk och resurserna var begränsade.

– Men med hjälp, gott samarbete och brett folkligt stöd så kunde vi klara det, menade Hagström.

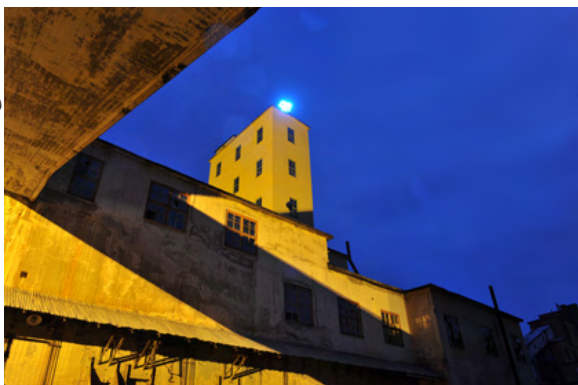
Landshövdingen i Örebro län Rose-Marie Frebran underströk i sitt tal vikten av att få ta emot ett så fint pris som Årets industriminne.

– Det är hedervärt att Stripa nu tillhör den exklusiva skaran som fått ta emot priset, och det känns bra att vi som jobbat länge i övertygelse att det

Stripa gruvområde domineras av den 31 meter höga betongglaven som reser sig i mitten av industrikomplexet.

Foto: Sven Olof Ahlberg

här ska bli bra, nu har fått bekräftat att det gick, sa landshövdingen.

Kommunalrådet i Lindesberg Anders Larsson betonade vikten av att anläggningen hade bevarats för framtiden och att det besöksmål som byggts upp i samarbete med Bergslagsstyrelsen i den före detta gruvstugan kunde invigas.

– Tänk, vi vann guldmedaljen, sa han, och fortsatte med att berätta om tankarna på rivning av hela anläggningen, vilket framstod som ett hett alternativ för tio år sedan.

– Det hade kunnat bara vara sandhögar kvar, men tack vare att det fanns de som kände att det här hade potential att bevaras som ett kulturminne så står vi här idag och kan säga att sandhögen blev till guld, menade han och fortsatte.

– Att kommunen valt att förlägga delar av museet hit är också en viktig resurs för den fortsatta utvecklingen, menade Larsson och framhöll att det inte enbart handlar om besöksnäring och turism utan att Stripa ska vara en resurs för Lindesbergs skolor och innevånare.

Förutom alla tal och högtidlig bandklippning av landshövdingen framförde gruppen Ad Hoc en uppskattad dramatisering av Bergslagens historia i ord och ton i den rustika gamla gruvstugan. Trängseln var stor när de över hundra personerna skulle bekanta sig med de alldeles nyrenoverade lokalerna i besökscentret. Evenemanget avslutades med ett föredrag av Lars Hagström där han berättade om de bevarandeinsatser som genomförts under hans tid som museichef.

Svenska Industriminnesföreningens ordförande Jan af Geijerstam lämnar över gjutjärnsskylten med inskriptionen Årets industriminne 2010 till förre museichefen Lars Hagström Kommunalarbetsrådet Anders Larsson (i mitten) betraktar belåtet utdelningen.

Foto: Maria Andréasson/NA Lindesberg

”Så här bra kan det bli när många drar åt samma håll”

När utmärkelsen Årets industriminne 2010 delades ut och Stripa gruvas nya besökscentrum invigdes den 17 oktober 2010 höll landshövding Rose-Marie Frebran högtidstalet. Här ett utdrag ur landshövdingens tal.

”Sist jag var här var det när Stripa blivit byggnadsminne. Nu har vi två nya anledningar att fira. Den hedersamma utmärkelsen Årets industriminne och invigningen av ett nytt besökscentrum.

Det är första gången utmärkelsen Årets industriminne tilldelas en miljö i Örebro län. Det känns hedervärt att Stripa nu tillhör den exklusiva skara kulturmiljöer som fått denna utmärkelse. Och det är sannerligen inte något dåligt sällskap, bland de tidigare mottagarna finns t ex Porjus kraftverk, Forsviks bruk och Grimetons radiostation.

Vi som jobbar lokalt och regionalt med Stripa gruva har länge varit övertygade om att Stripa är ett kulturarv av högsta klass. Det känns mycket bra att få vår övertygelse bekräftad på detta sätt. Och ni ska veta att bland de personer som är med och beslutar om Årets industriminne finns gräddan av Sveriges industriminnesexpertis. De kommer från KTH, Tekniska museet, Göteborgs universitet, men också – och det är viktigt! – från kommuner med erfarenhet av det lokala vardagsarbetet med att utveckla sådana här miljöer. Ett erkännande från denna grupp väger tungt!

Extra roligt är det utmärkelsen Årets industriminne sammanfaller med att det första riktigt stora steget på Stripas väg mot att utvecklas till ett betydande besöksmål idag står färdigt. När man är gäst – oavsett i vilket sammanhang – vill man förstås känna sig välkommen och att värden tycker det är roligt och angeläget att man har kommit. Det gäller självklart även på en sådan här plats – kanske i ännu högre grad i en sådan här lite rå, ruffig och storskalig miljö. Efter att ha sett Stripas nya besökscentrum är jag över-

tygad om att förutsättningarna för ett varmt och kompetent mottagande av Stripas besökare nu är mycket goda. På en liten plats har man med en genomtänkt pedagogik och ett synnerligen väl valt formspråk lyckats förmedla både kunskap och platsens särskilda karaktär.

Det är många goda krafter som bidrar till utvecklingsarbetet i Stripa. För tillkomsten av besökscentrumet vill jag särskilt lyfta Bergslagssatsningen. Det är en kraftsamling som nu sker kring industrihistoriska besöksmål i Bergslagen. Initiativtagare och drivande är bland andra de fem länsstyrelser som verkar i Bergslagen. Genom Bergslagssatsningen har förhållandevis stora resurser kunnat samlas för att utveckla tillgängligheten till industriarvet i Bergslagen. Genom Bergslagssatsningen har den djupa kunskapen om Stripa gruva

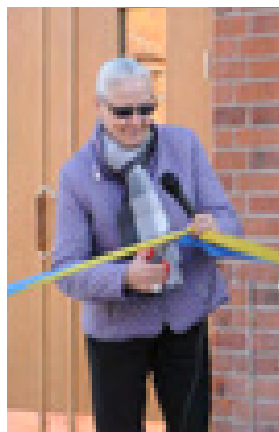
Många av besökarna var intresserade av att se hur det nya besökscentret såg ut inifrån.

Foto: Maria Andréasson/NA Lindesberg

Stripa gruva på 1940-talet med anläggningen nyligen utvidgad och exporten av järnmalm till Tyskland, med flera länder i Europa i full fart.

Foto: Lindesbergs Museum

Landshövding Rose-Marie Frebran, klipper bandet som markerar att det nya besökscentret i gruvstugan är invigt. Foto: Ing-Marie Nilsson-Tarkkanen

och dess historia som finns här lokalt, kunnat ges den form som ni alldeles snart själva ska få tillfälle att se och uppleva.

För knappt ett år sedan antog Sveriges riksdag nya kulturpolitiska mål. De säger bland annat att kulturpolitiken ska ”främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas”. Notera orden levande, användas och utvecklas. På hemmaplan, på länsstyrelsen, har vi nyligen formulerat en vision för vårt arbete. Den lyder ”En samlande kraft!” Med dessa tre ord vill vi beskriva vårt uppdrag att stärka länets utveckling genom att bidra till kraftsamling och därmed snabbare och bättre resultat. Arbetet med Bergslagssatsningen och Stripas besökscentrum kan ses som exempel hur både de nya kulturpolitiska målen och vår vision omsätts i praktisk handling.

Så här bra kan det alltså bli när många drar åt samma håll – lokalt, regionalt och nationellt.

Ur Industriminnesföreningens motivering
Stripa Gruva tilldelas utmärkelsen Årets Industriminne 2010 för ett framgångsrikt och långsiktigt bevarande av en storskalig och modern industrimiljö. I kombination med kommersiell drift utvecklas Stripa till ett besöksmål av hög kvalitet.

Att bevara den storskaliga och komplexa anläggningen har inneburit ett mycket svårbemästrat restaureringsarbete. Genom såväl praktiskt arbete som forskning utvecklar Stripa nu nya metoder för bevarande och för att göra en industrihistorisk miljö. Arbetet vid Stripa kommer kunna ha stor betydelse även vid andra industrihistoriska miljöer.

Stripa gruva – bakgrund

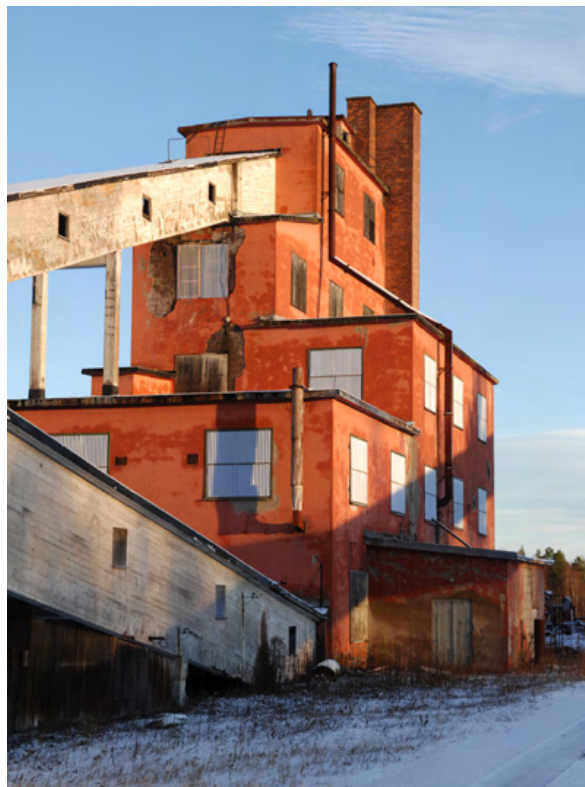
Brytningen av järnmalm vid Stripa har medeltida anor och de första skriftliga beläggen är från 1440-talet. Gruvans storhetstid inföll dock under 1900-talet med en produktionstopp under andra världskriget då cirka 300 personer var anställda. Vid nedläggningen av brytningen år 1977 hade man nått ett djup av 450 meter. Under en längre tid efter nedläggningen användes anläggningen ovan jord för krossning och anrikning av återvinningsprodukter medan själva gruvan användes för forskning och experiment kring framtida förvaring av utbränt kärnbränsle. Idag har även dessa verksamheter upphört. År 1995 började underjordsdelen vattenfyllas. Anrikningsverket är dock fortfarande funktionsdugligt. Huvuddelen av byggnaderna inom området är från 1900-talets första hälft. Anläggningen är i det närmaste komplett ifråga om byggnader och maskinutrustning. Möjligheten att följa malmens väg genom anläggningen från laven genom krossar till anrikningsverket och ut via sligutlastningen är ett av anläggningens tydligaste värden. Stripa gruva är sedan 2006 ett byggnadsminne, som ”en sällsynt välbevarad och innehållsrik gruvanläggning. Den är med sitt stora teknikhistoriska värde en kulturmiljö utan motsvarighet i Sverige”. Området kring byggnadsminnet omfattar 70 hektar.

Anläggningen har delvis varit i mycket dåligt skick. Under senare år har den därför genomgått omfattande reoveringar, delvis inom ramen för antikvarisk forskning kring materialet armerad betong.

Tankar om att bevara gruvans ovanjordsdelar fanns redan på 1970-talet och Stripaprojektet har möjliggjorts genom ett starkt och långvarigt engagemang. I arbetet har speciellt föreningen Larsbo Kalk och Stripa Gruvas vänner spelat en viktig roll. Samspelet mellan privatpersoner, föreningar, företag, stat och kommun har haft avgörande betydelse för anläggningens fortlevnad. Sedan 2007 ägs anläggningen av Stripa Kultur och Utveckling AB (Skuab), ett kommunalt bolag i Lindesberg.

Under flera år har visningar av Stripa genomförts i samarbete mellan Lindesbergs Museum och vänföreningen. Under det senaste året har omfattande satsningar genomförts för att utveckla Stripa till ett modernt besöksmål inom ramen för Bergslags-satsningen. Detta arbete omfattar en ny hemsida och ett besökscentrum.

För närvarande pågår den femte restaurerings-etappen som bland annat omfattar reparation av sligutlastningen och slutförande av betongreparationer på gruvlaven.

Norra verkens djupröda fasader lyser vackert i vintersolen och de karaktäristiska bandgångarna hyser de transportband som länkade samman de olika delarna av produktionsapparaten i gruvans ovanjordanläggning. Foto: Sven Olof Ahlberg

Betongreparationerna på främst laven har varit omfattande och i flera avseenden unika i sitt slag i Sverige. Vissa partier av laven var så dåliga att all betong behövde bilas bort och ersättas med ny.

Foto: Sven Olof Ahlberg

Såväl den yttre miljön som maskinutrustningen, som är i körbart skick, är viktiga delar i helheten Stripa Gruva. Lars Hagström, f.d. museichef i Lindesberg, visar gruvområdet för en grupp KY-elever i byggnads- och industriminnesvård (t.v.). Anrikningsverkets skakbord visas för besökare av bland andra förre ägaren Karl-Eric Nord.

Foto: Sven Olof Ahlberg

Svenska industriminnesföreningen (SIM) utlyser för 17:e året i rad Årets industriminne.

Utmärkelsen Årets industriminne är tänkt som ett stöd i det långsiktiga arbetet med det industriella arvet runt om i landet, och som ett erkännande för nyligen utförda, lovvärda insatser. Aktuella ideella insatser, nyskapande samarbetsformer, långsiktiga lösningar för miljöns fortlevnad samt spridning avseende geografi, tid och bransch är några av de kriterier som är viktiga vid urvalet. Priset har delats ut sedan 1995.

Vilket är ditt förslag till Årets industriminne 2011?

Sänd dina nomineringar, gärna med underlagsmaterial, senast söndagen den 1 maj 2011, till Eva Dahlström Rittsél, Länsstyrelsen i Stockholms län, Box 22067, 104 22 Stockholm e-post eva.dahlstrom.rittsel@lansstyrelsen.se, tfn 08-785 50 64

Ångsågen i Drängsmark – Årets industriminne 2007 – vad hände sedan?

– Vi har märkt ett ökat intresse för sågen sedan vi fick utmärkelsen, säger P-O Wikström, ordförande i byaföreningen i Drängsmark. Under förra vintern fick vi en förfrågan om inspelning av en film vid sågen för utbildnings-TV. Detta projekt föll på att inspelningen skulle ske på vintern, då kylan gör det mycket svårt att köra anläggningen.

Söker man på Internet på ångsågen i Drängsmark får man 2100 träffar. Kanske var det information där som gjorde att Metro teknik, en tidskrift som går ut till högskolor och universitet, skrev en artikel om sågen. Vi har också märkt en ökning av antalet besökare.

Per-Gösta Persson har varit engagerad i visningsverksamheten på sommaren. Spontanbesökare kommer främst från närområdet, från Luleå i norr till Umeå i söder, i egen bil eller i bussgrupper, upplyser han. Vid Byske havsbad, som inte ligger långt från Drängsmark, tillbringar många norrmän sin sommarferie, och de har också börjat hitta till Drängsmark.

Byaföreningen har hållit kurser i sågning och drift av lokomobilen åren 2006 och 2010.

Ett tjugotal intresserade har deltagit och stafettväxlingen från den äldre generationen ser ut att gå bra, tycker P-O Wikström. Men i och med att sågen visas i drift, så slits delar i den. Ett 30-tal sågblad ska sändas till Dalarna för slipning. Byte av tråkuggar till turbinhjulets växelmekanism, helst av oxel, ska ske till våren.

På ett år kommer ungefär 200 besökare till Drängsmarkssågen. Intill sågen finns också ett hembygdsmuseum, en smedja, samt ett museum tillägnat den gustavianske målaren Nils Schillmark. I museet finns ett kafé som bemannas av frivilliga. Med fler frivilliga till detta arbete skulle vi våga att göra mer reklam för det vi har att erbjuda besökare. Som det är nu håller vi igen på marknadsföringen, säger både Per-Gösta och Per-Olof.

Industrihistorikerna Bengt Spade och Renée Sjöstrand har med stöd av Riksantikvarieämbetet gjort en film om ramsågning, där scener är tagna i Drängsmark. Denna film har förmodligen tillkommit tack vare utmärkelsen, säger P-O Wikström.

Mer material om Drängsmark kan man hitta på www.drangsmark.se Christer Selin

Historiska gruvdammar

Riskfyllt kulturarv som kräver underhåll

Vid konferensen om säkerheten vid historiska dammar ägnades det s.k. Krondiket ett speciellt intresse. Dammen ligger ovanför Falu gruva och är en sista länk i det stora system av dammar som en gång såg till att gruvan fick kraft till pumpar och hiss-anordningar. Idag är den ett viktigt inslag i världsarvet, men utgör också ett hot, inte minst mot den bebyggelse som ligger direkt under och invid dammen.

Foto: Jan af Geijerstam

Dammanläggningar har under århundraden spelat en viktig roll i olika typer av industrianläggningar, inte minst i Bergslagen där detta även gäller gruvorna. Dammarna har format landskapet och de har ofta haft en både funktionell och estetisk roll. Idag har dammarna ofta förlorat sin ursprungliga funktion som kraftkälla, men har samtidigt blivit omistliga inslag i kultur- och naturmiljö. Dessutom kräver de fortfarande betydande insatser för vård och underhåll. De kan annars utgöra en stor fara, både för människor, byggnader och landskap. De ses också som en belastning för ägare och förvaltare.

När dammarna var i drift fanns en kontinuerlig tillsyn. Idag, när gruvorna är nedlagda och nya ägare som kommuner och stiftelser tagit över, är det svårt att hitta resurser för att hålla dammarna i stand. Världsarvet Falu Gruva utgör en av de historiska industrimiljöer med ett stort månghundra-årigt vattensystem där dammsäkerheten har blivit en alltmer problematisk och aktuell fråga.

För att fördjupa diskussionen kring vården av historiska dammanläggningar kallade Stiftelsen Stora Kopparberget i samarbete med Jernkontorets Bergshistoriska utskott till en konferens i Falun i slutet av september. Det visade sig att frågan har en mycket stor omfattning och att underhållet av dammanläggningarna dessutom ofta kan vara eftersatt. Frågan om de historiska dammarnas vård och underhåll gäller säkerhet, ansvarsfördelning och finansiering. Den är av vikt både ur säkerhets-synpunkt som för det industriella kulturarvet.

Vid konferensen redovisades erfarenheter från fyra vitt skilda miljöer. Camilla Årebäck från

Boliden mineral AB berättade om arbetet med de historiska gruvdamarna i Garpenberg, som utgår från ett stort bolags mycket nära kunskap om dammsäkerhetsfrågor i samband med nutida gruvdrift. Andreas Karlsson från Sala kommun berättade om ett mångårigt och mycket mödosamt arbete med att kartlägga det gigantiska vattensystemet vid Sala gruva – i nära samarbete med vattenbyggare från KTH. Från Norns bruk berättade Rolf Johansson från den ideella föreningen Norns bruks vänner om de stora problem det innebär när en privat ägare till en dammanläggning och ett kraftverk inte längre förmår att hålla sina anläggningar i stand. Just denna typ av småskaliga anläggningar i privat ägo förekommer i stor omfattning runt om i Sveriges kulturlandskap. Ofta är både skyldigheten att underhålla dammarna och de risker detta innebär bortglömda. Bara i Dalarna finns mer 1 000 sådana dammar.

Från Falu kommun deltog representanter från Stiftelsen Stora Kopparberget, som inom världsarvets ram ansvarar för de historiska hålldammarna ovanför Falu gruva, samt representanter för kommunens planerare och räddningstjänst, länsstyrelse och länsmuseum. I Falun utgör det så kallade Krondiket, en stor damm direkt ovanför Stora Stöten, idag en akut risk. Man har sett sig tvingad att stänga av trafiken på den väg som löper på dammen, vilket utlöste en omfattande debatt.

En uppföljningskonferens kommer att äga rum i Garpenberg torsdagen den 26 maj, 2011. Den som vill veta mer kan kontakta Lena Myrberg, Kulturmiljöchef vid Falu gruva.

Jan af Geijerstam

TAMMERFORS

Återanvändning av det industriella kulturarvet

Återanvändning av det industriella arvet var rubriken för en stor internationell konferens i Tammerfors i mitten av augusti. Jan af Geijerstam, som var en av drygt tio svenska deltagare, ger här en kort rapport från konferensen där han också representerade Svenska industriminnesföreningen.

Vid en stor internationell konferens som denna har alltid sociala aktiviteter och olika typer av visningar en viktig roll eftersom de ger utrymme för att knyta kontakter. I Tammerfors genomförde konferensdeltagarna dessutom cirka 300 mer formella presentationer. Upp till elva parallella sessioner pågick samtidigt. Ett utförligt konferensprogram, med korta sammanfattningar av samtliga föredrag, går att ladda ner från konferensens hemsida www.tampere.fi/industrialpast2010.

Konferensen arrangerades i samarbete mellan tre internationella organisationer och nätverk, med sinsemellan olika inriktning. Detta återspeglas också i konferensbidragen, som omfattade ett brett fält av olika ämnen, från teknikhistoria till diskussioner om den industriella samhälls- och museifrågor. Ticcih, som Svenska industriminnesföreningen representerar i Sverige var en av parterna. De andra var The International Organisation for the History of Technology (Icohtec, www.icohtec.org) – med fokus på teknikhistoria och sin starkaste bas i Europa och The International Association of Labour museums (Worklab, www.worklab.dk) – en samarbetsorganisation mellan museer, i Sverige Arbetets museum i Norrköping.

Tammerforskonferensen saknade tyvärr en sammanfattande diskussion om vad de olika organisationerna är i stark omvandling. Kring vattendraget Tammerkoski finns idag ett omfattande industrilandskap. De flesta stora textilindustrierna är idag nedlagda och har fått nya användningar. Omvandlingen uppvisar många likheter med Norrköpings förändring. I stadsdelen Amuri bodde ursprungligen en stor del av textilarbetarna vid Finalysons fabriker. Idag är större delen av den låga trähusbebyggelsen riven, men ett kvarter är fullständigt bevarad som museiområde. I en varsamt omvandlad miljö finns här en mängd fullt möblerade arbetarlägenheter från olika tider. Foto: Jan af Geijerstam

I Tammerfors levde två av Finlands främsta författare. Väinö Linna, författare till Okänd soldat och trilogin Här under polstjärnan, var bl.a. textilarbetare vid Finalysons. Idag manifesteras hans minne i den industriella kulturmiljön på Väinö Linnas plats i Finalysons industrikomplex. Här ligger bland annat Arbetarmuseet Werstas där konferensen Reusing the Industrial Past ägde rum. I arbetarstadsdelen Pispala finns ett mindre museum över författaren Lauri Viita, en lyriker med rötter i Tammerfors arbetarklass. Foto: Jan af Geijerstam

Centralt i Tammerfors står Viktor Janssons staty "Frihet" vars historia kantas av politiska konflikter. På hög granitpelare en ung naken man som lyfter ett svärd, enligt vissa tolkningar medvetet riktat mot arbetarrörelsens Folkets hus som ligger bara några kvarter bort. I denna byggnad finns, som kontrast, ett Leninmuseum, en för såväl museologer som för politiska historiker intressant relik. Foto: Jan af Geijerstam

sationernas inriktning betyder för bevarande och tolkning av industrins kulturarv.

Svenska bidrag

I den vetenskapliga konferensen presenterade svenska deltagare nio bidrag. Olle Hagman från avdelningen för Teknik- och vetenskapsstudier vid Göteborgs universitet talade om "cordwood buildings", s.k. kubbhus, dvs. hus murade av ved. Jan af Geijerstam talade på en allmän nivå om bristen på globala perspektiv i tolkningen och gestaltningen av industriella kulturarv, medan Bosse Lagerqvist, från Institutionen för Kulturarv vid Göteborgs universitet behandlade det globala med utgångspunkt från en lokal praktik. Anna Storm, från Södertörns högskolas centrum för Östersjö- och Östeuropaforskning, presenterade sin forskning kring förändringskompetens i omvandlingen av Avesta och Malmberget.

I en teknikhistoriskt inriktad studie diskuterade Peter Wulff, vid Totalförsvarets forskningsinstitut, sambandet mellan civilsamhället och militär teknik medan Jenny Hällström, Institutionen för arkitektur och byggd miljö vid Lunds universitet, behandlade omvandlingen av Kulturmejeriet i Lund, och gestaltningen av såväl byggnadernas uthållighet som deras förändring. Maths Isacson, Ekonomisk historia vid Uppsala universitet, ställde frågan om vad som styr återanvändningen av storskaliga industrimiljöer medan Torsten Nilsson från Arbetets museum utgick från den stora rikedomen av lokala arbetslivsmuseer i Sverige under rubriken "En nation av museibyggare". Patrik Reuterswärd, från korrosions- och metallforskningsinstitutet Swerea Kimab medverkade i en speciell session kring svenska metoder för ick-eförstörande rostskydd.

Bosse Lagerqvist & Jan af Geijerstam

Tammerfors har en rik och dramatisk historia, vilket återspeglas på många sätt. Det var en utpräglad industristad med en stor arbetarklass och blev centrum för den röda sidan under det finska inbördeskriget 1918. På stadens gator stod det avgörande och mycket blodiga slaget mellan de röda och de vita. I museianläggningen Vapriikki öppnades 2008 en mycket stark utställning om Slaget om Tammerfors där besökaren i många avseende befinner sig mitt i historien. Foto: Jan af Geijerstam

Ny litteratur

Om järn och människor. Ekomuseum Bergslagen berättar i landskapet. Guidebok

Christina Lindeqvist & Britt-Marie Hägerman (red), 201 sidor, mycket rikt illustrerad (2010)

Om järn och människor är Ekomuseum Bergslagens nya guidebok. Den gamla guideboken från 1980-

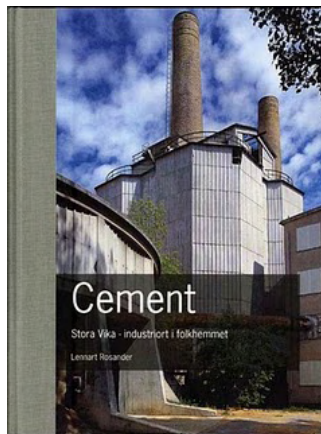
talet har omarbetats och uppdaterats med nya beskrivningar av 61 besöksmål i sex kommuner i Dalarna och Västmanland. Ett rikt bildmaterial, nyskrivna faktatexter och nya kartbilder gör att guideboken är både lättläst och innehållrik. Den är mycket efterlängtd och inspirerar till nya

och återkommande besök ute i landskapet.

Cement Stora Vika – industriort i folkhemmet

Av Lennart Rosander, 232 sidor, illustrerad, Stockholms läns museum (2010)

Medan andra världskriget ännu pågick planerade svensk industri för den kommande freden. I

ågs ett intensivt byggande för att få bukt med bostadsbristen och ta igen de många förlorade krigsåren. Cement, den kanske viktigaste produkten vid allt byggande, riskerade att bli en bristvara. I Stora Vika, strax utanför Nynäshamn, planerade man för en helt

ny fabrik med tillhörande bostadsområden.

Boken är berättelsen om det nya samhället Stora Vika och om människorna som byggde det. Vi får följa med på föreningsmöten, fira midsommar och göra besök på ungdomsgården. I blickpunkten står företaget Skånska cementaktiebolaget senare Cementa, som ägde fabriken och bostadsområdet, styrde Vikabornas liv i minsta detalj, men också stöttade föreningslivet ekonomiskt och levererade maten till skoleleverna. I boken har också Vikaborna själva bidragit med sina berättelser.

Huvuddelen av boken har skrivits av Lennart Rosander, 1:e antikvarie och kulturhistoriker på Stockholms läns museum. Övriga medverkande är industriantikvarierna Helena Lundgren och Lena Knutson Udd samt etnologen Anna Lundström.

Livet längs Linjen – Minnen och människöden längs Malmbanan 1930-1970

Av Karl Lindqvist, Lars Lundgren & Bo-Göran Windoff, 336 sidor, rikt illustrerad, Linjen Förlag (2010)

Den tekniska utvecklingen av malmbanan har beskrivits på olika sätt i skilda publikationer. Berättelser om människorna bakom järnvägs- och trafiktekniken är dock mer sällsynta. Därför är just

skildringen av livet längs linjen både angelägen och intresseväckande.

Boken beskriver tiden efter anläggandet av järnvägen från Kiruna Central till Riksgränsen. Det handlar om berättelsen om de män, kvinnor och barn som levde och verkade utmed banan. De som bosatte sig längs Linjen för att utföra det viktiga arbete som möjliggjorde driften av malmbanan. Människor som vigde sina liv åt järnvägen.

Det är människornas egna röster och bilder från denna pionjärepok som utgör kärnan i boken. Ett unikt material som tidigare inte är publicerat. Boken belyser även kvinnornas roll i de ofta isolerade miljöerna och deras betydelse för familj och arbete.

Carl-Magnus Gagge
Landsantikvarie/länsmuseichef,
Västmanlands läns museum

DU HAR NÅGOT ATT BERÄTTA!

Vi vill utveckla SIM:s nyhetsbrev till ett levande forum för information och diskussion kring det industrihistoriska arvet. För att göra detta behöver vi din hjälp.

Som medlem i SIM eller som läsare av Nyhetsbrevet har du något att berätta! Såväl texter som bilder är välkomna.

Dina bidrag kan gälla en ny bok, en resa till en industrihistorisk miljö, i Sverige eller utom-

lands, ett debattinlägg, personliga erfarenheter från arbetet med det industrihistoriska arvet, en rapport från ett möte eller en konferens.

Vi tar gärna emot tips om kommande evenemang. Sådant material kommer vi också att kunna lägga ut på föreningens hemsida

www.industriminnen.se

Skicka ditt bidrag, gärna i digital form, till Jan af Geijerstam, jan@geijerstam.se, eller till info@industriminnesforeningen.se

Det internationella arbetet är en central del av Svenska industriminnesföreningens verksamhet. SIM är den svenska sektionen av TICCIH (*The International Committee for Conservation of Industrial Heritage*).

TICCIH bildades 1978 och arbetar för att främja bevarande- och forskningsinsatser inom industriarvsfältet på ett internationellt plan. TICCIH organiserar konferenser och kongresser samt är expertorgan för industrihistoria inom Icomos och är remissorgan för industrihistoriska miljöer som nominerats till Unescos världsarvslista.

SIMs medlemmar är associerade till TICCIH, men enskilda kan välja att även vara fulla medlemmar i TICCIH, vilket innebär ett stärkt stöd till det internationella arbetet och ett direkt inflytande inom. Då får man också information direkt från TICCIH

Atuell information från TICCIH finns på organisationens hemsida: <http://www.mnactec.cat/ticcih/>

Svenska Industriminnesföreningen – styrelse 2010

Svenska industriminnesföreningens styrelse består av 9 ledamöter. Föreningen tillämpar ett rullande schema och mandatperioden är två år. Tag gärna kontakt med oss om ni har frågor eller kommentarer.

Jan af Geijerstam, Stockholm (2010, ordf.)

jan@geijerstam.se

Eva Dahlström Rittsél, Stockholm (2010, sekr.), Kulturmiljö, Länsstyrelsen Stockholm

eva.dahlstrom.rittsel@lansstyrelsen.se

Bosse Lagerqvist, Uddevalla (2010, kassör), Göteborgs universitet, Kulturvård

bosse.lagerqvist@conservation.gu.se

Sven Olof Ahlberg, Lidköping (2010 & 2011) Kulturbyggnadsbyrå

kbb@tele2.se

Dag Avango, Stockholm (2010 & 2011) Teknik- och vetenskapshistoria, KTH

avango@kth.se

Lars-Åke Everbrand, Hedemora (2010),

Avesta kommun

lars-ake.everbrand@avesta.se

Jenny Hällström, Malmö (2010 & 2011),

Bebyggelsevård, Lunds Universitet

jenny.hallstrom@byggark.lth.se

Christer Selin, Skellefteå (2010),

Skellefteå museum

christer.selin@skellefteamuseum.se

Marie Östblom, Gävle (2010 & 2011)

marie.osttblom@bergslaget.se

Magdalena Tafvelin Heldner,

Stockholm (adj.) Tekniska museet

magdalena.tafvelin.heldner@tekniskamuseet.se

Valberedning

Rolf Danielsson, Borås

rolf.danielsson@vgregion.se

Lars Bergström, Forsviks Bruk

lars.bergstrom@mariestad.se

Agneta Åsgrim Berlin (suppleant), Jönköping

agneta.asgrim@jkpglm.se

Revisorer

Kenneth Linder, Avesta

kenneth.linder@avesta.se

Ulla Karlström, Göteborg

ulla.karlstrom@vgregion.se

Redaktörer för detta nummer Anne Louise Kemdal & Jan af Geijerstam. Tack till er som medverat: Sven Olof Ahlberg, Christer Sehlin, Carl-Magnus Gagge, Bosse Lagerqvist, Jan af Geijerstam, Maria Andréasson/NA Lindesberg & Ing-Marie Nilsson-Tarkkanen